

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys HE 149/2020 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Suomen Vanhempainliitto kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto koskien kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua ja varhaiskasvatuslain muuttamista.

Yleisiä huomioita

Kokeilulle on asetettu tavoitteeksi koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen lisäämällä 5-vuotiaiden lasten osallistumista suunnitelmalliseen kasvatus- ja opetustoimintaan, esiopetuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen, esi- ja alkuopetuksen välisien jatkumoiden selvittäminen, perheiden palveluvalintojen ja kuntien toimintakäytäntöjen selvittäminen sekä tiedon saaminen kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen. Asetetut tavoitteet ovat Vanhempainliiton mielestä hyvät ja kattavat.

On hyvä, että kokeilun avulla kerätään tietoa perheiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksista. Erytisen tärkeää on havainnoida sitä, millainen vaikutus kokeilulla on lasten kehitys- ja oppimisedellytyksille, terveen itsetunnon muodostumiselle ja sosiaalisille taidoille. Kokeilu kerryttää arvokasta tietoa myös siitä, miten kaksivuotinen esiopetus onnistutaan toimeenpanemaan kokeilukunnissa. Kokeilun edetessä pystytään arvioimaan kokeilun vaikutusta pedagogisiin ja toiminnallisiin käytäntöihin sekä havainnoimaan sitä, millaiset kokeilun opetussuunnitelman perusteet ja paikalliset opetussuunnitelmat soveltuvat kaksivuotiseen esiopetukseen.

Vanhempainliitto pitää tärkeänä ja kannattaa sitä, että kaksivuotista esiopetusta järjestetään toimipaikoissa, joissa lapsella on mahdollisuus täydentävään varhaiskasvatukseen. Järjestelyllä taataan se, että lapsen päivä säilyy mahdollisimman eheänä ja mitoituksessa ja ryhmäkoon määrittelyssä noudatetaan varhaiskasvatuslain säädöksiä, mikäli lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi myös täydentävään varhaiskasvatukseen. Erytisen tärkeää on huomioida vuorohoidossa ja yksityisissä päiväkodeissa olevien

lasten esiopetuksen järjestelyt, jotka vaativat usein yksilöllistä räätälöintiä. Edellä mainituissa tilanteissa esiopetuksen järjestämisessä on huomioitava ensisijaisesti lapsen etu, mutta myös mahdollisimman sujuvat järjestelyt perheelle kuljettamisen sekä työn ja opiskelujen organisoinnin suhteen. Esiopetusta tulisi järjestää joustavasti niinä päivinä kuin lapsi muutenkin osallistuu varhaiskasvatukseen.

Koska kaksivuotinen esiopetus olisi velvoittavaa kokeilun kohderyhmään kuuluville lapsille, on tästä tiedotettava selkeästi huoltajia. On tärkeää, että perheillä säilyy valinnan mahdollisuus sen suhteen, valitsevatko he koeryhmään kuullaessa kaksivuotisen esiopetuksen vai jostain syystä mieluummin muun kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet saavuttavat toiminnan.

Kuljetukset

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun esiopetuksen toimipaikassa osallistuvan lapsen kuljetuskustannukset korvataan tietyin edellytyksin. Pykälän 4 momentin mukaan kokeilussa poikettaisiin perusopetuslain 32 §:stä siten, että ensisijainen koulumatkaetuus olisi oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus perheelle. Esiopetukseen osallistuvat lapset ovat oikeutettuja perusopetuslain 32 §:n mukaisesti kuljetuksiin viiden kilometrin kriteerin täytyessä taikka mikäli matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus. Vanhempainliitto pitää ensisijaisena kuljetusvaihtoehtona perheen järjestämää kuljetusta lasten nuoren iän vuoksi. Toissijainen vaihtoehto olisi kunnan järjestämä kuljetus, joka edellyttää turvallisia kuljetusjärjestelyjä sekä riittävää valvontaa kuljetuksen aikana. On kannatettavaa, että avustusta tai kuljetusta koskevassa harkinnassa otetaan huomioon lasten nuori ikä ja mahdollisuus myöntää avustus tai kuljetus myös matkan ollessa alle viisi kilometriä.

Etuudet ja tuet

Esiopetus ei estä lapsikohtaista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista hoitorahan sisaruskorotusta. Mikäli alle 3-vuotiaan kotihoidon tukeen oikeutetun lapsen sisarus osallistuu esiopetukseen, esiopetuksessa olevasta lapsesta voi saada täysimääräisen hoitorahan sisaruskorotuksen. Sisaruskorotuksen estävänä tekijänä on ollut nimenomaan varhaiskasvatus. Mikäli 5-vuotias osallistuu kokeilun lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen, perhe menettää sisaruskorotuksen. Koska myös kokeilun osallistuvien 5-vuotiaiden esiopetuksen aika muuttuu maksuttomaksi, voi se lisätä 5-vuotiaiden määrää myös täydentävässä varhaiskasvatuksessa. Kokeilun kuluessa saadaan tärkeää tietoa perheiden palveluvalinnoista.

Kokeilun myötä 4–5-vuotiaat lapset tulisivat perusopetuslain mukaisen kolmiportaisen tuen piiriin. Oikea-aikaisen ja tarkoituksenmukaisen tuen järjestäminen riittävän varhain tasoittaa lasten välisiä oppimiseroja ja ehkäisee syrjäytymistä. Sama tuen järjestämisen malli takaisi myös saumattoman tuen jatkumon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Vanhempainliitto antaa aiheesta erillisen lausunnon ja odottaa Oikeus oppia -kehittämishojelman oppimisen tuen -työryhmän linjauksia tuen järjestelyihin varhaiskasvatuksessa. Oppimisen tuen järjestelyjen tulee muodostaa mahdollisimman johdonmukainen jatkumo aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka.

Pykäläkohtaisia huomioita

1§ Lain tarkoitus. Säädettyä lain tarkoitus vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa on kannatettava. Vanhempainliitto kannattaa esiopetuspaikkojen otannon painottamista ns. positiivisen diskriminaation alueisiin, näin toimimalla lisättäisiin 5-vuotiaiden osallistumista suunnitelmalliseen kasvatukseen ja opetustoimintaan.

Erittäin tärkeä tavoite on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Kaikki muutkin kokeilulle asetetut tavoitteet saavat Vanhempainliitolta kannatusta.

Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvalla lapsella olisi perusopetuslain 30§:n mukaisesti työpäivinä oikeus saada kokeilun opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Vanhempainliitto pitää hyvänä sitä, että kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvalla lapsella olisi oikeus oppimisen tuen palveluihin perusopetuslain mukaisesti.

3§ Kokeilun toimeenpano. Koska kokeilu loisi 5-vuotiaille koeryhmään kuuluville lapsille uuden palvelun ja muuttaisi kunnan palvelujärjestelmää, olisi erityisen tärkeää, että kokeilukunta informoi kokeilun tavoitteista ja järjestelyistä kohdejoukkoon kuuluvia perheitä riittävästi ja hyvissä ajoin. Myös kokeiluun osallistumiseen liittyvät taloudelliset vaikutukset perheelle on tuotava viestinnässä selkeästi esille.

4§ Kokeilukunnat ja kohdejoukko. Suunniteltu tapa valita kokeilukunnat ja kohdejoukko vaikuttaa toimivalta. Vanhempainliitto kannattaa ajatusta, että suurissa kunnissa tai kunnissa koostuvissa alueissa arvontakoreja voisi olla enemmän toimipaikoista, joiden alueella on keskimääräistä enemmän vain perusopetuksen suorittaneita ja työttömyysaste ja vieraskielisten väestön osuus on korkea. Kriteerit vastaavat tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ja ns. positiivisen diskriminaation avustuksen kriteereihin. Näiden toimipaikkojen suurempi otanta varmistaisi sen, että kokeilulla voitaisiin saada yleistettäviä tuloksia tällaisesta sosioekonomisesta ympäristöstä tulevista lapsista. Toimipaikat on hyvä säilyttää samoina molempien kokeiluun osallistuvien ikäkohorttien osalta, näin voidaan seurata paremmin kokeilun kehittymistä toimipaikoissa.

6§ Päätös lapsen ottamisesta kaksivuotiseen esiopetukseen. Mikäli kaksivuotista esiopetusta antavaan toimipaikkaan hakeutuisi koeryhmän ulkopuolelta 5-vuotiaita lapsia, nämä lapset eivät voisi osallistua kaksivuotiseen esiopetukseen, mutta he voisivat sen sijaan osallistua varhaiskasvatukseen ja heiltä voitaisiin periä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukainen maksu. Kokeilun rajaaminen vain otantaan kuuluvien toimipaikkojen ja niiden alueella asuville lapsille takaa sen, että kokeilusta saatavat tulokset ovat yleistettävissä, eikä tuloksiin vaikuta esimerkiksi aktiivisten perheiden hakeutuminen kokeilun piiriin. Edellä esitetty rajaus on ymmärrettävä ja tästä tulee informoida asiakasperheitä riittävästi.

7§ Kokeilun laajuus ja opetussuunnitelma. Opetushallitus valmistelee parhaillaan kokeilua varten opetussuunnitelman perusteita, joiden työstämisessä on kuultu keskeisimpiä yhteistyötahoja. Kokeilun perusteasiakirjassa on erityisesti huomioitava, että siirtymät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä alkuopetukseen tapahtuvat kasvun ja oppimisen polun eheys ja jatkuvuus huomioiden.

9§ Kokeilurekisteri. Rekisterin laadinta ja toiminta on kuvattu hyvin. Varhaiskasvatuksen asiakkuutta koskevaa tietoa ei ole syytä luonnehtia erityisen arkaluonteiseksi. Sen sijaan lapsen tuen tarvetta, tukitoimia ja niiden toteuttamista koskeviin tietoihin, lapsen henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointia koskeviin tietoihin sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman käsittelyyn voi perustuslakivaliokunnan arvion mukaan sisältyä sellaisia riskejä, että niitä on lähtökohtaisesti arvioitava arkaluonteisina tietoina. Tietoturvaan on kiinnitettävä erityisen tarkkaa huomiota.

Lopuksi

Kokeiluun liittyvä viestintä on kokeilun onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeässä roolissa. Kokeilusta ja sen toimeenpanoon liittyvistä yksityiskohdista on viestittävä kokeilun piirissä olevien lasten vanhemmille huolellisesti ja ajoissa. Yksipuolisen tiedottamisen sijaan vanhemmille ja perheille on tarjottava mahdollisuuksia käydä keskustelua ja esittää kysymyksiä kokeiluun liittyen. Viestinnässä on varauduttava siihen, että kysymyksiä ja keskustelutarvetta on myös niillä perheillä, joiden lapsi / lapset eivät ole kokeilun piirissä.

Helsingissä 2.11.2020

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Ulla Siimes
toiminnanjohtaja

Merja Korhonen
varhaiskasvatuksen asiantuntija